

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-4-68-91>

УДК 343.01

Овсієнко К.С.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті проаналізовано визначення поняття «гендерної рівності» в контексті кримінального права. Досліджено різницю в правовому становищі засуджених чоловіків і жінок при призначенні та відбуванні покарання. Визначено причини специфічного статусу жінки та доведено необхідність асиметричного підходу до цієї категорії засуджених з оглядом на соціально-демографічні особливості жінок. Розглянуто проблеми, які існують при призначенні покарання вагітним і жінкам, що мають малолітніх дітей, у разі вчинення ними злочину передбаченого статтею 122 Кримінального Кодексу України. Проведено порівняльний аналіз двох покарань, які містяться в санкції цієї статті – обмеження волі та позбавлення волі, а також обмірковано доречність застосування останнього до категорії жінок, що мають дітей до 14 років або є вагітними. Запропоновано новий вид покарання, який би забезпечив справедливе покарання засуджених, а саме домашній арешт.

Ключові слова: гендерна рівність, покарання, позбавлення волі, обмеження волі, правообмеження, ресоціалізація, дискримінація, домашній арешт.

Ovsienko Ekaterina

Yaroslav Mudryi National Law University

GENDER EQUALITY IN THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Summary. In the article is analyzed the definition "gender equality" in the context of criminal law – conclusion is made about the gender equality in this aspect like is more narrow than constitutional definition. This causes the difference between the legal status of the convicted women and men. The difference is manifested in prohibition of the use of certain types of punishment for woman and preferential terms for exemption from serving sentences. The reasons for the specific status of a woman are determined. It is proved the necessity of an asymmetric approach to this category of convicts, taking into account the socio-demographic characteristics of women – this inequality is necessary to protect women. It is discovered that in the practice this protection generates inequality between men and women. Such a situation is illustrated by the analysis of the situation of a pregnant woman and a woman with children under the age of 14 who committed a crime envisaged by article 122 of the Criminal Code of Ukraine. The sanction of this article provides for punishment – corrective work, restriction of freedom, incarceration. At the same time, the only punishment that can be imposed is incarceration, because other penalties for this category of criminals are not applied. The need to apply just punishment through the principles of criminal law has been proved. Comparing two alternative types of punishments – restriction of freedom and incarceration, the consequences of serving these sentences I came to the conclusion that such an application is unfair. A new type of punishment is proposed that would ensure fair sentencing – house arrest. The position of the women during the serving of this sentence is considered. Particular attention is paid to the order of imposing a new punishment and negative consequences for a woman.

Keywords: gender equality, punishment, incarceration, restriction of freedom, resocialization, discrimination, house arrest.

Постановка проблеми. Гендерна проблематика за останні роки стала значно актуальнішою, і це активізувало дослідження гендерних проблем у різних сферах. На сьогоднішній день антидискримінаційна політика є одним із найпріоритетніших напрямків політик європейських держав, доказом цього можуть бути відповідні положення документів суб'єктів міжнародної спільноти, зокрема акти Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу. Наша держава ж не так давно почала впроваджувати європейські принципи. Європейська інтеграція України передбачає багато аспектів, одним з яких є гармонізація вітчизняного законодавства з метою досягнення на практиці високих європейських стандартів регулювання гендерних відносин. Тож питанню забезпечення реальної гендерної рівності має присвячуватися багато уваги, адже Україна 16 вересня 2014 року ратифікувала Угоду про асоціацію з ЄС, відповідно до положень якої перед нашою державою постали нові амбітні завдання, серед яких головними є: покращення якості людського капіталу

та встановлення соціальної справедливості, а також забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для представників обох статей в усіх сферах.

Невирішеною залишається проблема справедливої відповідальності для окремих категорій жінок – вагітних та жінок, що мають дітей до 14-ти років.

Стан дослідження. Науково-прикладні аспекти вказаної проблеми були досліджені у працях таких вчених: В.О. Андрієнка, В.А. Бадири, О.М. Краснопольської, Т.М. Костенка, І.І. Котюка, Т.М. Мельник, В.О. Меркулової, О.Ю. Сергєєвої, С.В. Полубинської та ін.

Метою статті є критичний аналіз положень Кримінального кодексу України (далі – ККУ), щодо забезпечення гендерної рівності у кримінально-правовій сфері України.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом: «Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, по-

літичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [3]. Таким є визначення рівності в конституційному праві – рівне ставлення до всіх, відсутність дискримінації за різними ознаками, зокрема ознакою статі.

Разом з тим, аналіз кримінального законодавства України свідчить про те, що в деяких його положеннях передбачаються певні «привілеї» для жінок, зокрема, у сфері призначення покарання, що проявляється в обмеженні можливості застосування деяких видів покарання до окремих категорій жінок. Тобто, принцип рівності у кримінальному праві за своїм змістом є дещо вузьчим за конституційний принцип рівності. Його сенс у тому, щоб забезпечити рівний для всіх громадян обов'язок понести справедливу відповідальність за скоєний злочин [2].

Відповідальність втілюється у покаранні. Відповідно до ч. 1 ст. 50 Кримінального кодексу України (далі – КК України) покарання це захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого [6]. Отже, покарання виконує такі функції: караючу, виправну та превентивну. Правообмеження, що утворюють зміст конкретного виду покарання можуть становити надмірний тягар для засудженого, залежно від його віку, стану здоров'я, сімейного стану тощо, зокрема це стосується вагітних жінок та жінок, що перебувають у відпустці по догляду за дитиною. У зв'язку з цим виникає соціально обумовлена необхідність застосування до цих категорій жінок певних пільгових умов призначення або навіть встановлення заборони щодо призначення деяких видів покарання. Такий підхід у сфері правового регулювання застосування покарання доктрині кримінального права не розглядається як порушення принципу рівності та дискримінація [5].

Законодавство пов'язує особливий специфічний статус жінки в країні з її репродуктивними, материнськими функціями. У цьому випадку більш гуманне ставлення до жінок зумовлюється їхніми соціально-демографічними індивідуальними властивостями. Виняткова правова захищеність вагітних жінок та жінок, в яких є малолітні діти втілюється в особливості застосування різних форм кримінальної відповідальності, видів покарання, умов та порядку їх відбування, звільнення від відбування покарання, визначення обставин, що пом'якшують відповідальність [12].

При реалізації кримінальної відповідальності жінок, в тому числі вагітних або з малолітніми дітьми, закон про кримінальну відповідальність передбачає для них пільгові умови порівняно з чоловіками, які проявляються у забороні застосування окремих видів покарання взагалі або обмеженні можливості їх застосування до цих категорій жінок [5]. Так, такий вид покарання як тримання у дисциплінарному батальйоні взагалі не може бути призначений жінкам-військово-службовцям (ч. 1 ст. 62 КК України) [6]. Вагітні жінки не підлягають таким видам покарання, як громадські роботи та довічне позбавлення волі (ст. 56, 64 КК України) [6]. Виправні роботи не

застосовуються до вагітних жінок, а також жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною (ч. 2 ст. 57 КК України) [6]. Арешт не застосовується до вагітних жінок та жінок з дітьми до 7 років (ч. 3 ст. 60 КК України) [6]. Обмеження волі не застосовується до вагітних жінок та жінок з дітьми до 14 років (ч. 3 ст. 61 КК України) [6]. Окрім цього, вчинення злочину жінкою у стані вагітності визнається обставиною, що пом'якшує покарання (п. 4 ч. 1 ст. 66 КК України) [6].

Крім призначення покарання, для жінок передбачається багато пільг в межах інституту звільнення від відбування покарання. Так, у випадку звільнення вагітних жінок та жінок з дітьми віком до 7 років від відбування покарання з випробуванням, іспитовий строк може бути визначений в межах строку, на який жінку звільняють від роботи у зв'язку з пологами або до досягнення дитиною 7-річного віку (ст. 79 КК України). Жінки, які стали вагітними або народили дітей під час відбування покарання, крім засуджених до позбавлення волі на строк більше п'яти років за умисні тяжкі та особливо тяжкі злочини, суд може звільнити від відбування покарання в межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною трирічного віку (ч. 1 ст. 83 КК України) та інше [6].

Отже, у сфері кримінально-правового регулювання призначення та звільнення від відбування покарання існує певна гендерна асиметрія, яка, на думку Т. М. Краснополської, є соціально обумовленою і має бути в українському кримінальному праві збережена [4]. Тобто, в кримінальному праві існує необхідна нерівність, яка виникає для захисту прав жінок як менш захищених членів суспільства шляхом встановлення додаткових соціальних гарантій для вагітних жінок, а також тих, які мають дітей, і така асиметрія є соціально-демографічно обґрунтованою.

Втім такі пільгові гарантії є достатніми для забезпечення справедливого ставлення до жінок лише на першій погляд. Застосування деяких з них на практиці призводить до дискримінації та породжує нерівність. Прикладом такої ситуації може стати призначення покарання вагітній жінці або жінці, яка має малолітню дитину, у випадку її засудження за заподіяння умисного середньої тяжкості тілесного uszkodження (ст. 122 КК України) [6]. До речі, згідно зі статистичними даними цей злочин є поширеним серед жінок, бо за даними Генеральної прокуратури України лише за грудень 2018 року його вчинили 63 жінки [1].

Злочин, передбачений ст. 122 КК України, відповідно до положень ст. 12 КК України, належить до категорії середньої тяжкості. У КК поняття ступеня тяжкості злочину вживається у двох значеннях – як підстава класифікації злочинів (ст. 12 КК України) та як один із критеріїв індивідуалізації покарання (п. 3 ч. 1 ст. 65 КК України) [6]. У ст. 12 КК України ступінь тяжкості злочину виступає як показник типового рівня суспільної небезпечності злочинів певних видів, що отримало відображення у санкціях. Натомість у п. 3 ч. 1 ст. 65 КК України ступінь тяжкості вчиненого злочину є обов'язковим для врахування су-

дом при призначенні покарання, як і показники індивідуального рівня суспільної небезпечності конкретного злочину, зумовленого його специфічними об'єктивними і суб'єктивними ознаками [6]. Виходячи з положень цієї статті КК України при призначенні покарання також необхідно враховувати дані про особу винного, обставини, які пом'якшують і обтяжують відповідальність.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 65 КК суди повинні призначати покарання в межах, установлених санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин. У той же час, аналіз санкції ч. 1 ст. 122 КК, свідчить про те, що за даний злочин передбачаються такі види покарання як: виправні роботи, обмеження волі та позбавлення волі. Отже санкція є альтернативною, втім, вагітній жінці з цих трьох видів покарання може бути призначено лише один, найбільш суворий вид – позбавлення волі. Що ж стосується інших видів, а саме виправних робіт та обмеження волі, то вони в силу положень ч. 2 ст. 57 та ч. 3 ст. 61 КК до цієї категорії осіб не застосовуються. Отже, єдиним видом покарання, яке може бути застосовано до вагітних жінок у випадку вчинення злочину, передбаченого ст. 122 КК, є позбавлення волі [6].

У той же час, виправні роботи є одним із основних видів покарання, що виконується без ізоляції винного від суспільства. Зміст цих робіт полягає у праці засудженого за місцем постійної роботи з обов'язковим відрахуванням встановленого судом відсотку від заробітної плати до державного бюджету. Виправні роботи обмежують права засудженого на зміну місця роботи і, побічно, можливості професійної кар'єри у багатьох сферах (державна служба, банківська діяльність, система освіти тощо); породжують майнові наслідки, зменшуючи реальний заробіток засудженого. Водночас, виправні роботи не пов'язані з розірванням позитивних соціальних зв'язків засудженого [13].

Відповідно до ч. 1 ст. 61 КК України покарання у виді обмеження волі полягає у триманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці [6]. За загальним правилом обмеження волі відноситься до покарань, які є альтернативними такому виду кримінального покарання як позбавлення волі на певний строк. Але в певній мірі вони є і спорідненими видами покарання [9].

Перше правообмеження, яке об'єднує ці покарання полягає в обмеженні свободи пересування, свободи вибору місця проживання чи перебування, особистої свободи та деяких інших особистих прав [12]. Обмеження волі, як і позбавлення волі, відноситься до покарань, пов'язаних з виправним впливом на засудженого і полягає в триманні засуджених у кримінально-виконавчих установах. При позбавленні волі – це кримінально-виконавчі установи закритого типу (виправні колонії), при обмеженні волі – це кримінально-виконавчі установи відкритого типу (виправні центри). Хоча КК України вказує на відсутність ізоляції від суспільства як сутнісну ознаку покарання у виді обмеження волі, фактично ізоляція

все ж таки наявна, оскільки особа хоча і знаходиться у виправних центрах без охорони, але ж нагляд і контроль адміністрації за нею здійснюється. У виправних центрах відбувається: а) психологічний і виховний вплив на засуджених; б) нагляд за ними, який полягає в цілодобовому і постійному контролі за їх поведінкою, що тягне обмеження особистих прав, свобод і потреб засуджених; в) покладення на них певного тягара, пов'язаного зі змушеною необхідністю дотримуватися режиму, що існує у виправному центрі; г) залучення засуджених до обмеження волі до праці [10]. Отже, ознаки ізоляції, характерні для позбавлення волі, певною мірою знаходять свій прояв і при обмеженні волі.

Проводячи межу між позбавленням та обмеженням волі, необхідно відмітити, що відмінність полягає лише у ступені ізоляції особи від суспільства, більшій чи меншій її інтенсивності. В осіб, засуджених до обмеження волі, є більше можливостей для спілкування з людьми на волі. Під час виконання покарання у виді обмеження волі у своїй сукупності обмеження особистих прав і свобод засудженого не створюють такої ізоляції, як при позбавленні волі. Це дає можливість стверджувати, що процес виконання цього виду покарання дійсно не пов'язаний із повною ізоляцією від суспільства. Отже, єдиним показником, за допомогою якого можна розмежувати обмеження волі та позбавлення волі за цим правообмеженням, є істотне або не істотне обмеження спілкування засудженого з вільними людьми [9]. Але за якими критеріями визначаються істотні обмеження спілкування від не істотного обмеження, наука відповіді ще не дала. Зрозуміло, що це поняття оціночне.

Що ж стосується іншого правообмеження, який утворює зміст обмеження волі, а саме залучення до праці, то воно полягає в обмеженні деяких трудових прав засуджених, які в сукупності перетворюються на обов'язок працювати. Особа, засуджена до обмеження волі, повинна, як правило, працювати на виробництві виправних центрів, а також може залучатися до праці на договірній основі на підприємствах різних форм власності. Крім того, на безоплатній основі особи, засуджені до обмеження волі, можуть бути залучені до роботи з упорядкування гуртожитків та прилеглої до них території [9].

Крім особливостей відбування обмеження та позбавлення волі, потрібно звернути увагу й на соціально-психологічні наслідки їх призначення. Соціально-психологічні наслідки застосування позбавлення волі викликають у засуджених глибокі суб'єктивні переживання, і за силою свого впливу на особу вони значно перебільшують вплив інших основних каральних елементів, які становлять зміст покарання у виді позбавлення [11]. До них належать, перш за все відрив засудженого від сім'ї, родичів і близьких, трудових колективів, перебування в середовищі злочинців тощо.

На відміну від позбавлення волі рівень свободи під час відбування покарання у виді обмеження волі є дещо іншим. Засуджені до обмеження волі мають право носити цивільний одяг, мати при собі портативні персональні комп'ютери та аксесуари до них, гроші, мобільні телефони та аксесуари до них, цінні речі, користуватися

грішми без обмежень, користуватися засобами мобільного зв'язку тощо (ст. 59 Кримінально-виконавчий кодексу), чого не можуть робити особи, засуджені до позбавлення волі [7]. Такі обмеження тиснуть на психіку та віддаляють засудженого до позбавлення волі від суспільства ще більше.

У зв'язку з цим однією з проблем, яка виникає після відбування покарання у виді позбавлення волі – є ресоціалізація засудженого до цього виду покарання та кореляція психічних змін в свідомості особи.

Відповідно до ч. 3 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України, міститься дефініція поняття «ресоціалізація» це свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві [7].

Ресоціалізація звільнених – це не лише профілактика, а й передусім – спроба підтримки суспільством життєздатності тих громадян, які її втратили у зв'язку з відбуванням покарання. На жаль, у повсякденному житті ми зустрічаємося з непоодинокими прикладами відмови підприємства, установи чи організації в особі керівника в працевлаштуванні звільненої від відбування покарання особи. Пояснюється це банально – небажанням брати на себе відповідальність за дії та вчинки такої особи через можливість вчинення нею протиправних діянь. Такий «безпечний» підхід справляє лише негативний вплив на особу, що звільнилася з місць позбавлення волі, оскільки вона відчуває себе непотрібною для суспільства та відторгнутою державою.

У свою чергу, така особа, неотримавши своєчасної допомоги в трудовому і побутовому влаштуванні, може стати на шлях вчинення нового злочину. Свідченням цьому є статистичні дані, які демонструють, що рівень рецидиву в Україні становить понад 20%, що, в свою чергу, зводить нанівець ресоціалізаційний процес [5].

Таким чином, особливості виконання покарання у виді обмеження та позбавлення волі свідчать, що законодавчий підхід до визначення меж караності за вчинення злочину, передбаченого ст. 122 КК, створює більш несприятливі умови для вагітних жінок та жінок, що перебувають у відпустці по догляду за дитиною, порівняно з іншими суб'єктами злочину. У зв'язку з цим таке правове регулювання особливостей призначення покарання вагітним жінкам та жінкам, що має малолітню дитину, слід визнавати недосконалим та навіть дискримінаційним, адже воно не захищає ці категорії жінок від занадто суворого карального впливу, а навпаки позбавляє їх можливості бути засудженими до менш суворого покарання, ніж позбавлення волі, які також передбачені в санкції ч. 1 ст. 122 КК. Крім цього, таке вимушене застосування позбавлення волі з числа інших альтернативних видів покарання, передбачених у санкції ч. 1 ст. 122 КК, призводить до порушення принципів справедливості та пропорційності призначення покарання.

Судова практика також приходиться до такого висновку і частіше за все звільняє жінок від покарань на підставі статті 79 КК України. До того ж, таких санкцій в чинному КК України значна кількість, наприклад, ст. 117, 120, 123, 128 [6].

Таким чином, постає питання про недовість покарання загалом. Так, вагітні і жінки з малолітніми дітьми не відчувають негативних наслідків кримінально-правового характеру, що порушує засадничий принцип кримінального права – невідворотності кримінальної відповідальності. Саме тому такий прояв нерівності потребує внесення відповідних змін до статей, які регулюють призначення покарання вагітним та жінкам, що перебувають у відпустці по догляду за малолітніми дітьми. Це може бути зроблено шляхом: доповнення системи покарань іншими видами покарань, які будуть менш суворими, ніж позбавлення волі, проте можуть застосовуватися до цих категорій жінок.

Висновок. Гендерна нерівність в кримінальному законодавстві існує. Для її усунення треба доповнити КК України та систему покарань новим покаранням, яке б забезпечило справедливу відповідальність для жінок. Таким альтернативним видом покарання може стати домашній арешт, який не передбачає ізоляції людини від своєї сім'ї, що дуже важливо для жінки, яка має малолітню дитину. Він застосовується як покарання в таких країнах як США, Франція, Іспанія тощо. Головне правообмеження цього заходу кримінально-правового впливу – обмеження права на свободу пересування. Воно полягає у постійному, за деякими винятками, перебуванні в межах місця, де особа проживає як власник, наймач або на інших законних підставах. В цьому місці не повинно бути алкогольних напоїв, наркотиків, зброї. Під час такого перебування особа має перебувати під контролем органів Національної поліції. Ці органи мають право визивати засуджених до себе для профілактичних бесід, роз'яснень тощо. Спілкування по телефону обмежується часовим рамками, а у випадку наявності у засудженої особи роботи в Інтернеті, його віртуальне життя також знаходиться під контролем.

За допомогою таких пристроїв як ручні та ніжні браслети, забезпечується контроль за засудженим. В наведених вище країнах працюють також складні системи електронного стеження, котрі дозволяють ідентифікувати засудженого за допомогою звукових та візуальних сигналів. Широко застосовується також система електронної сигналізації, що з'єднує місце проживання засудженого з комп'ютерною системою оповіщення у відділку служби, що здійснює контроль.

В той же час жінка в залежності від стану здоров'я може відвідувати медичний заклад, або ж зовсім перебувати там, якщо таке необхідність буде визнана судом – це положення захищає вагітних, надаючи їм право бути обстеженими кваліфіковано, що стане в нагоді при складній вагітності.

Суд при призначенні домашнього арешту має враховувати такі умови: місце, де має знаходитися засуджений; час, скільки злочинцю можна знаходитися поза межами дому; строк (невеликий – близько шести місяців); обмеження та заборони, що можуть полягати у забороні деяких контактів і зустрічей тощо; місця, які дозволено відвідувати і подібне. Цей захід в короткий строк карає особу з мінімальною кількістю негативних наслідків після відбуття покарання. Уявляється, що передбачення такого виду покарання дозволить гармонізувати кримінальне законодавство України та дозволить уникнути гендерної нерівності при призначенні покарання.

Список літератури:

1. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за грудень року // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. 2018. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113654&libid=100820&c=edit&_c=fo#
2. Келина С.Г., Кудрявцев В.Н. Принципи вітчизняного кримінального права. Москва : Наука, 1988. 175 с.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Краснополська Т.М. Гендерний аспект впровадження принципу рівності в сучасній українській державі / Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол. : С.В. Ківалов (голов. ред.), Л.І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю.П. Аленін [та ін.] ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2011. Вип. 42. Ст. 207–215.
5. Кревсун О.М. Виправлення та ресоціалізація засуджених до позбавлення волі на певний строк, які звільняються від відбування покарання // *Юридичний вісник України*. 2016. URL: <http://yvu.com.ua/vypravlennya-ta-resotsializatsiya-zasudzhenykh-do-pozbavlennya-voli-na-pevnyj-strok-yaki-zvilnyayutsya-vid-vidbuvannya-pokarannya/>
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
7. Кримінально-виконавчий кодекс від 11 липня 2003 № 1129-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
8. Кушнір П.Г. Правовий статус осіб, засуджених до обмеження волі: соціально-економічний аспект // Пробл. законності / відп. ред. В.Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2004. Вип. 69. Ст. 150.
9. Лисодед О.В. Питання виконання покарання у виді обмеження волі // Пробл. законності / відп. ред. В.Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2007. Вип. 88. С. 162.
10. Лисодед О.В. Обмеження і позбавлення волі: окремі аспекти правового статусу засуджених. 2008. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5419/1/Lusoded_139_145.pdf
11. Лисодед О.В., Степанюк А.Х., Романов М.В. Кримінально-виконавче право. 2006. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/2166/29/>
12. Меркулова В.О. Жінка як суб'єкт кримінальної відповідальності : монографія. Вид. 2-е. Одеса : НДРВВ ОЮІ НУВС, 2003. 281 с. ISBN 966-7375-49-1.
13. Жердев О.А., Михайліна Т.В. Виправні роботи: доктринальні аспекти застосування та співвідношення з іншими видами покарань. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2017. № 8. URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/3870/3903>

References:

1. Yedyniy zvit pro osib, yaki vchynly kryminalni pravoporushennia za hruden roku / Official site of the General Prosecutor's Office of Ukraine (2018). Available at: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113654&libid=100820&c=edit&_c=fo#
2. Kelyna S.H., Kudriavtsev V.N. (1988). Pryntsypy vitchyznianoho kryminalnoho prava [Principles of domestic criminal law]. Moskva : Nauka, 175 p.
3. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. No 254k/96-VR / Verkhovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. No 30. St. 141.
4. Krasnopolska T.M. (2011). Hendernyi aspekt vprovadzhennia pryntsypu rivnosti v suchasni ukrainskii derzhavi [Gender aspect of the introduction of the principle of equality in the modern Ukrainian state]. Aktualni problemy polityky : zb. nauk. pr. [Current problems of politics: Sb. sciences etc] / redkol. : S.V. Kivalov (holov. red.), L.I. Kormych (zast. holov. red.), Yu.P. Alenin [ta in.]; MONmolodsport Ukrainy, NU OIUА. Odesa : Feniks. Vyp. 42. St. 207–215.
5. Krevsun O.M. (2016). Vypravlennia ta resotsializatsiia zasudzhenykh do pozbavlennia voli na pevnyi strok, yaki zvilniayutsia vid vidbuvannya pokarannya [Corrections and resocialization of the proceedings to the functioning of wave on the long term that complete from complaints of penalty]. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy [The Legal Bulletin of Ukraine]*. Available at: <http://yvu.com.ua/vypravlennya-ta-resotsializatsiya-zasudzhenykh-do-pozbavlennya-voli-na-pevnyj-strok-yaki-zvilnyayutsya-vid-vidbuvannya-pokarannya/>
6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 roku № 2341-III / Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
7. Kryminalno-vykonavchyi kodeks vid 11 lypnia 2003 № 1129-IV / Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
8. Kushnir P.H. (2004). Pravovy status osib, zasudzhenykh do obmezhenia voli: sotsialno-ekonomichniy aspekt [Legal status of persons sentenced to restraint of liberty: socio-economic aspect] Probl. Zakonnosti [Probl. legality] / vidp. red. V.Ya. Tatsii. Kharkiv : Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Vyp. 69. St. 150.
9. Lysodied O.V. (2007). Pytannia vykonannia pokarannia u vydi obmezhenia voli [Questions of execution of punishment in the form of restriction of freedom] Probl. Zakonnosti [Probl. legality] / vidp. red. V.Ya. Tatsii. Kharkiv : Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Vyp. 88. P. 162.
10. Lysodied O.V. (2008). Obmezhenia i pozbavlennia voli: okremi aspekty pravovoho statusu zasudzhenykh [Restriction and Development of the Power: Specific Issues of the Legal Status of the Prosecuted]. Available at: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5419/1/Lusoded_139_145.pdf
11. Lysodied O.V., Stepaniuk A.X., Romanov M.V. (2006). Kryminalno-vykonavche parvo. [Criminal-executive law of Ukraine]. Available at: <http://textbooks.net.ua/content/view/2166/29/>
12. Merkulova V.O. (2003). Zhinka yak subiekt kryminalnoi vidpovidalnosti : Monohrafiia [Woman as a subject of criminal responsibility : Monograph]. Vyd. 2-e. Odesa : NDRVV OIUІ NUVS, 281 p. ISBN 966-7375-49-1
13. Zherdiev O.A., Mikhailina T.V. (2017). Vypravni roboty: doktrynalni aspekty zastosuvannia ta spivvidnoshennia z inshymy vydamy pokaran [Corrected works: doctrial aspects of application and relationship with other warnings]. *Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa [Bulletin of Student Scientific Society of DonNU named after Vasyl Stus]*. № 8. Available at: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/3870/3903>